

Resultat av remiss för begrepp inom området patientsäkerhet och systematiskt kvalitetsarbete

Begreppen i denna remiss är resultatet från terminologiarbete i ett projekt kring patientsäkerhet och systematiskt kvalitetsarbete. Begreppen har förankrats genom en bred nationell remiss. Synpunkter på termer, definitioner och anmärkningar har lett till smärre ändringar av de förslag som skickats ut. Remissen avslutades den 2 december 2016.

Innehåll

Resultat av remiss för begrepp inom området patientsäkerhet och systematiskt kvalitetsarbete.....	1
Bakgrund	1
Resultatet.....	2
Sammanställning av synpunkter.....	2
Slutgiltig termlista	5
Begreppsdiagram.....	7
Läsanvisning till begreppsdiagrammet.....	8

Bakgrund

Socialstyrelsens kartläggning av patientsäkerhetsområdet har visat att det finns ett behov av att uppdatera befintliga och tydliggöra nya definitioner av centrala begrepp. Rapporteringen av risker och vårdskador utgår från olika tolkningar vilket gör det svårt att få en samlad bild av förekomsten.

Projektet har med en arbetsgrupp av sakkunniga och jurister definierat och reviderat centrala begrepp kring patientsäkerhet och systematiskt kvalitetsarbete. Syftet har varit att myndigheter, vårdgivare och profession ska lägga samma betydelser i begreppen. I förlängningen ska detta leda till en gemensam syn på vad patientsäkerhet innebär och tydliggöra intensionen av definitionen av patientsäkerhet samt skapa ett lärande och kunskapsstyrning med gemensamma risk- och vårdskadeområden.

De slutgiltiga definitionerna publiceras i Socialstyrelsens termbank under februari 2017.

Resultatet

Remissen skickades till 150 remissinstanser, av vilka 94 svarade.

Sammanställning av synpunkter

Generellt har remissinstanserna gett positiv återkoppling på föreslagna termer, definitioner och anmärkningar. Tabell 1 nedan visar hur remissvaren har fördelats i svarsmallen. Arbetsgruppen har gått igenom alla synpunkter och kommentarer och tittat särskilt på nej-svaren. Se tabell 2 nedan för information begrepp för begrepp.

Tabell 1 Svar enligt svarsmallen (i procent)

Term	Ja term	Nej term	Ja def.	Nej def.	Ja anm.	Nej anm.
avvikelse	97,8	2,2	84,8	15,2	–	–
negativ händelse	94,6	5,4	90,2	9,8	–	–
tillbud	93,5	6,5	84,8	15,2	–	–
avvikelsehantering	–	–	89,1	10,9	–	–
riskhantering	100,0	0,0	87,0	13,0	–	–
skada på patient	89,1	10,9	93,5	6,5	–	–
icke undvikbar skada på patient	90,2	9,8	94,6	5,4		
vårdskada	–	–	91,3	8,7	–	–
komplikation	–	–	–	–	92,4	7,6
patientsäkerhetsarbete	–	–	92,4	7,6	–	–

Tabell 2 Motiveringar

På grund av övervägande delen positiva svar så ser vi att vi behåller de föreslagna definitionerna, men förtydligar ett par av anmärkningarna.

avvikelse Någon remissinstans undrade om en avvikelse alltid måste vara en händelse. Avvikelse kan t.ex. vara när ett labbvärde avviker från normalvärde. Men även bakom ett avvikande labbvärde så finns det en händelse som orsak till det avvikande värdet.
negativ händelse Några remissinstanser menade att ”negativ” bör undvikas eftersom det är värdeladdat. Men begreppet handlar om värdering och perspektiv. Det <i>är</i> det negativa som avses.
tillbud Här menade några remissinstanser att termen tillbud hör hemma inom arbetsmiljöområdet. Det stämmer att termen används inom arbetsmiljöområdet, men den används även inom andra områden, inklusive hälso- och sjukvård. Det visade sig att det kan vara svårt att skilja mellan avvikelse, negativ händelse, tillbud och risk. Avvikelse är det överordnade begreppet för negativ händelse och tillbud. Både negativ händelse och tillbud avser något som <i>har</i> inträffat. I det första fallet medförde händelsen något oönskat, i det andra fallet, tillbud, hände något som <i>kunde</i> ha medfört något oönskat. Risk i sig är ingen händelse utan <i>möjligheten</i> att negativ händelse ska inträffa. Se bifogat begreppsdiagram.
avvikelsehantering Några remissinstanser ogillade definitionens inledande ”det att ...”. Detta är en terminologisk skrivkonvention när det är svårt att hitta en lämplig term för det överordnade begreppet.
riskhantering Flera instanser ville lägga till stegen ”identifiera” och ”bedöma” i definitionen. Dessa steg ingår dock i steget ”analysera”. Arbetsgruppen beslutade att förtydliga detta ytterligare i en anmärkning. I term-posten kommer det att finnas en upplysning om att se term-posten ”riskanalys”, där det framgår att identifiera och bedöma ingår.
skada på patient Några instanser ville hellre ha ”patientskada” som term för detta begrepp. Men termen ”patientskada” är upptagen i en annan betydelse kopplad till patientskadelagen. Därför fick en annan term, skada på patient, väljas.

icke undvikbar skada på patient

Ett par remissinstanser tyckte att termen inte behövs eftersom det är svårt eller omöjligt att fastställa att en skada inte var undvikbar. Men det behövs en term för att tala om det som *inte* är vårdskador. I dagsläget ser vi att termen *skada* används i två olika betydelser, dels överordnat till vårdskada, dels sidordnat, vilket orsakar missförstånd.

vårdskada

Här tyckte några remissinstanser att definitionen borde vara ordagrant samma som i patientsäkerhetslagen, PSL. I anmärkningen förklaras att termbankens definition säger samma sak som PSL men att några kännetecken har flyttats till det överordnade begreppet skada på patient. Alla kännetecken för överordnade begrepp ärvs av underordnat begrepp, så definitionens omfång har inte förändrats.

komplikation

Några remissinstanser tycker att ”komplikation” bör ha en definition. Vi förtydligar i anmärkningen varför komplikation inte har någon definition: Komplikation används inom hälso- och sjukvården i flera betydelser. Det innebär att om man vill vara precis måste man tydliggöra vilken betydelse som avses. När man utreder en skada på patient bör man i stället använda någon av termerna vårdskada eller icke undvikbar skada på patient.

patientsäkerhetsarbete

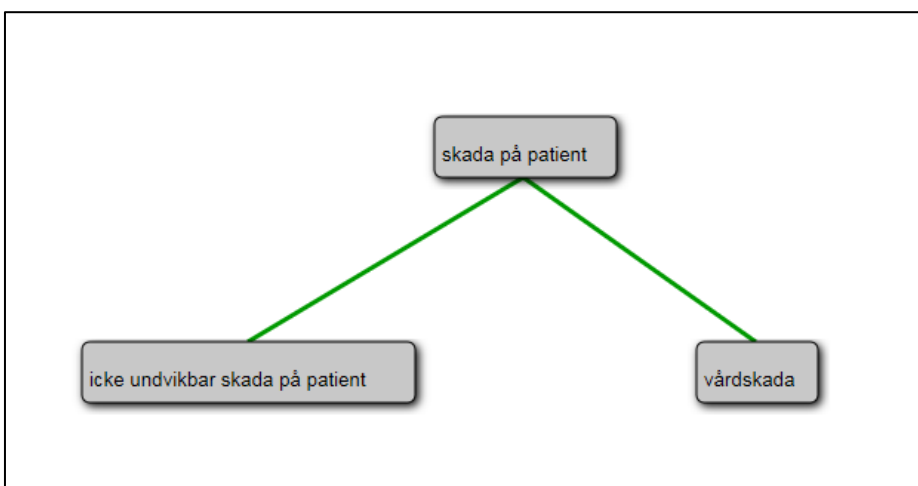
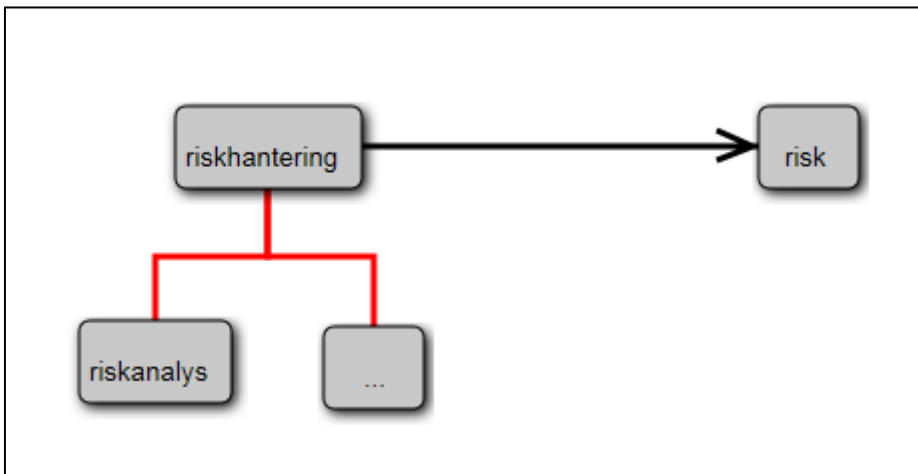
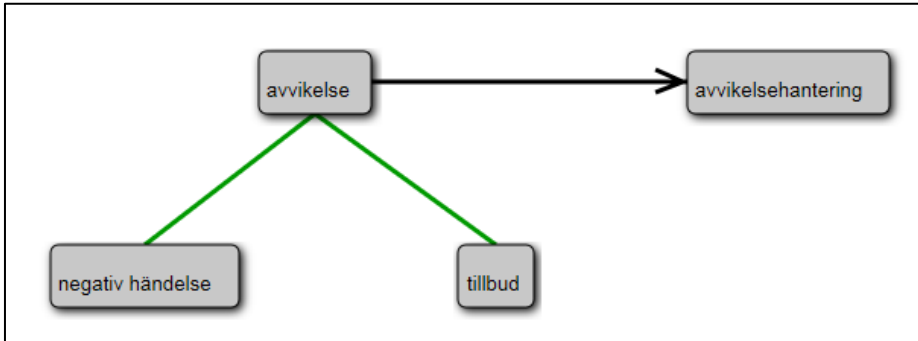
Några remissinstanser tyckte att den tidigare definitionen var tydligare, men över 90 procent föredrog det nya förslaget.

Slutgiltig termlista

term	definition	anmärkning
avvikelse (ny)	händelse som medfört eller som hade kunnat medföra något oönskat	En avvikelse är antingen en negativ händelse eller ett tillbud. Uttrycken avvikelse, negativ händelse och tillbud används i såväl hälso- och sjukvård som tandvård och socialtjänst när man rapporterar eller utreder någon form av oönskad händelse.
negativ händelse (ny)	händelse som medfört något oönskat	Uttrycket negativ händelse används i såväl hälso- och sjukvård och tandvård som socialtjänst när man rapporterar eller utreder någon form av oönskad händelse.
tillbud (ny)	händelse som hade kunnat medföra något oönskat	Uttrycket tillbud används i såväl hälso- och sjukvård och tandvård som socialtjänst när man rapporterar eller utreder någon form av oönskad händelse.
avvikelsehantering (reviderad)	det att identifiera och rapportera avvikelser, klarlägga och åtgärda orsakerna, dokumentera detta samt bedöma åtgärdernas effekt och sammanställa och återföra resultaten	För mer information se Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.
riskhantering (ny)	det att rapportera, analysera och dokumentera risker, vidta adekvata åtgärder samt sammanställa och återföra resultaten	För information om vad som ingår i ”analysera”, se termposten <i>riskanalys</i> . För mer information se Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.
skada på patient (ny)	lidande, kroppslig eller psykisk skada eller sjukdom samt dödsfall som drabbar en patient	Kortformen skada kan användas när sammanhanget är klart, det vill säga när det är tydligt att det rör sig om en skada som en patient har drabbats av. Annars bör man använda den längre termen skada på patient. Se patientskadelagen (1996:799) för vilka skador som ersätts enligt denna lag.
icke undvikbar skada på patient (ny)	skada på patient som inträffar trots att adekvata åtgärder vidtagits vid patientens kontakt med hälso- och sjukvården	Kortformen <i>icke undvikbar skada</i> kan användas när sammanhanget är klart, det vill säga när det är tydligt att det rör sig om en skada som en patient har drabbats av och som inte hade kunnat undvikas. Annars bör man använda den längre termen <i>icke undvikbar skada på patient</i> . Den ännu kortare formen <i>skada</i> bör undvikas för detta begrepp.
vårdskada (reviderad)	skada på patient som hade kunnat undvikas om adekvata åtgärder hade vidtagits vid patientens kontakt med hälso- och sjukvården	Observera att definitionen i patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, lyder: lidande, kroppslig eller psykisk skada eller sjukdom samt dödsfall som hade kunnat

term	definition	anmärkning
		<p>undvikas om adekvata åtgärder hade vidtagits vid patientens kontakt med hälso- och sjukvården</p> <p>Termbankens definition säger samma sak, men några kännetecken har flyttats till det överordnade begreppet skada på patient.</p> <p>Definitionen av vårdskada innefattar såväl allvarliga som andra vårdskador. PSL anger kriterier för vad som är en allvarlig vårdskada.</p>
komplikation (ny)	se anmärkning	<p><i>Komplikation</i> används inom hälso- och sjukvården i flera betydelser. Det innebär att om man vill vara precis måste man tydliggöra vilken betydelse som avses. När man utreder en skada på patient bör man i stället använda någon av termerna vårdskada eller icke undvikbar skada på patient.</p>
patientsäkerhetsarbete (reviderad)	del av en vårdgivares systematiska kvalitetsarbete som syftar till skydd mot vårdskada	

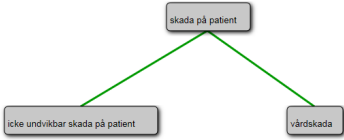
Begreppsdiagram

Läsanvisning till begreppsdiagrammet

Grafik	Relationstyp	Beskrivning	Läsvägledning
	Generisk relation	<p>Det underordnade begreppet är en <i>typ</i> av det överordnade.</p> <p>Det överordnade begreppet och det underordnade begreppet har en uppsättning gemensamma kännetecken, men där det underordnade begreppet har åtminstone ytterligare ett särskiljande kännetecken.</p> <p>Den generiska relationen representeras av gröna streck.</p>	<i>Negativ händelse</i> och <i>tillbud</i> är två typer av <i>avvikelse</i> .
	Associativ relation	<p>Begreppen är relaterade till varandra på visst tematiskt sätt, som inte avser över- och underordning eller del-helhet.</p> <p>Den associativa relationen representeras av svarta pilar.</p> <p>Relationsnamnet kan skrivas ut och ska då läsas i pilens riktning.</p>	<i>Avvikelsehantering</i> hanterar <i>avvikelser</i> .
	Partitiv relation	<p>Det ena begreppet avser en helhet och det andra en del av denna helhet.</p> <p>Den partitiva relationen representeras av röda streck.</p>	<i>Riskhantering</i> består av (bl.a.) <i>riskanalys</i> . <i>Riskanalys</i> är en del av <i>riskhantering</i> .
	Associativ relation	<p>Begreppen är relaterade till varandra på visst tematiskt sätt, som inte avser över- och underordning eller del-helhet.</p> <p>Den associativa relationen representeras av svarta pilar.</p> <p>Relationsnamnet kan skrivas ut och ska då läsas i pilens riktning.</p>	<i>Riskhantering</i> hantlar <i>risker</i> .
	Generisk relation	<p>Det underordnade begreppet är en <i>typ</i> av det överordnade.</p> <p>Det överordnade begreppet och det underordnade begreppet har</p>	<i>Icke undvikbar skada på patient</i> och <i>vårdskada på patient</i> är två typer av <i>skada på patient</i> .

 <pre>graph TD; A[skada på patient] --- B[icke undvikbar skada på patient]; A --- C[vårdskada];</pre>		<p>en uppsättning gemensamma kännetecken, men där det underordnade begreppet har åtminstone ytterligare ett särskiljande kännetecken.</p> <p>Den generiska relationen representeras av gröna streck.</p>	
--	--	--	--